
7.0 Undervisning på Danskuddannelse 1 - læringskultur og undervisningens tilrettelæggelse i et biografisk perspektiv

Af Michael Svendsen Pedersen, Lektor Emeritus, Roskilde Universitet

Overordnet set har andetsprogsundervisning for voksne udlændige til formål at bidrage til, at deltagerne lærer det sprog, som er officielt sprog i det land, hvor undervisningen foregår. Det indebærer, at de får sproglige, kulturelle og videnskæssige samt personlige redskaber og indsigter, som de kan bruge til at skabe sociale tilhørsforhold, udvikle en ny identitet og leve et liv som borger i det nye land (Risager 2003). Når det gælder danskuddannelserne for voksne udlændinge, er de generelle formål formuleret med særligt fokus på, at kursisten med udgangspunkt i sine individuelle forudsætninger og integrationsmål opnår dansksproglige kompetencer og viden om kultur- og samfundsf forhold i Danmark, så hun/han kan blive deltagende og ydende medborgere på lige fod med samfundets øvrige borgere.

De særlige forudsætninger, som der må tages hensyn til i tilrettelæggelsen af undervisningen af målgruppen på DU1, består for det første i svage forudsætninger for skolegang, uddannelse og arbejde pga. meget begrænset skolegang fra deres hjemland. For det andet kan deres begrænsede skolebaggrund være forbundet med lav social status og dermed begrænsede materielle, sociale og kulturelle ressourcer. Endelig kan kursister i målgruppen for Danskuddannelse 1 være afhængige af – og måske begrænsede af – de kulturelle og familiemæssige fællesskaber, de indgår i. Samtidig er det vigtigt, at sprogundervisningen er meningsfuld for kursisten i et biografisk perspektiv, og at den indgår i en helhedsorienteret indsats (Vedel & Nielsen 2003, Ardila et al. 2010).

7.1 Sprogundervisning i et biografisk perspektiv

For at andetsprogsundervisningen bedst muligt kan støtte kursisten i at udvikle sproglig, strategisk og personlig handlekraft i de sociale sammenhænge, de befinder sig i, skal den så vidt muligt tilrettelægges efter de faktiske personlige sprogbehov, kursisterne møder i deres integrationsproces. Netop fordi andetsprogsundervisningen er et led i kursistens muligheder og perspektiver for at finde sig en plads og en identitet i det nye samfund, bliver dens meningsfuldhed og kursistens motivation for at lære sproget afgørende for, hvilke livsperspektiver han/hun ønsker og har mulighed for at udvikle og realisere (Pedersen 2007). Sprogundervisningen skal derfor også give mening i et biografisk perspektiv, hvilket betyder, at den skal skabe et (nyt) fremtidsperspektiv på baggrund af fortid og nutid. Hvis kursisten af personlige, sociale eller kulturelle grunde har begrænsede muligheder for at skabe sig en retning i sit fremtidige liv med udgangspunkt i egne forudsætninger – eller måske ikke ønsker det – kan sprogundervisningen have begrænset betydning for kursisten. Målgruppen for Danskuddannelse 1 har derfor brug for forskellige former for støtte for at kunne realisere (nye) biografier, fx igennem tilrettelæggelsen af sprogundervisningen.

7.2 Helhedsorienteret indsats

En sådan støtte består ideelt set i en helhedsorienteret indsats, hvor forskellige aktører som vejledere, jobkonsulenter, integrationsmedarbejdere, praktikpladsansvarlige, sprog lærere osv. samarbejder om at hjælpe kursisten til at se og udnytte muligheder for at bevæge sig frem mod et personligt meningsfuldt liv med respekt for kursistens baggrund og selvforståelse.

Indsatsen kan bestå i en fælles afdækning af forudsætninger og behov; en sprogundervisning, der relaterer sig til kursisternes hverdagsliv; introduktioner til forskellige sider af deres hverdagsliv på deres egne sprog, således at de bedre kan forstå konteksten for de kommunikationssituationer, de skal kunne klare sig i; besøg på relevante institutioner; møde med rollemodeller osv. En helhedsorienteret indsats kan ud over et samarbejde om den enkelte kursist, hvor hans/hendes roller som 'borger', 'kursist', 'praktikant' osv. går op i en højere enhed, også bestå i projekter, der omfatter alle de elementer, som tilsammen kan bidrage til et meningsfuld integrationsforløb (Pedersen 2021).

Integrationen af praktisk/faglig oplæring med udgangspunkt i egne forudsætninger og ressourcer kombineret med sprogundervisning og livsvejledning kan realiseres på forskellige måder, men vil under alle omstændigheder kunne skabe en større læringskontekst, som kan gøre sprogundervisningen for begyndere mere meningsfuld og føre til bedre resultater end en isoleret sprogundervisning (Pedersen 2007).

7.3 Læringskultur på Danskuddannelse 1 og undervisningens tilrettelæggelse

Begynderundervisningen i dansk som andetsprog på Danskuddannelse 1, som tilrettelægges for kursister med meget begrænset skolebaggrund og meget begrænsede læsefærdigheder på modermålet, kræver derfor en pædagogisk tilgang, som kan fremme en læringskultur, der kan imødekomme kursistgruppens særlige forudsætninger for at lære dansk. For at en læringskultur kan give kursisterne på Danskuddannelse 1 de bedste læringsmuligheder, skal undervisningen tage udgangspunkt i kursisternes konkrete erfaringer fra hverdagens kontekster samt deres kulturelle identiteter og førstesprog. Samtidig skal undervisningen give kursisterne mulighed for at udvikle nye kognitive færdigheder, nye begrebssæt og strategier og holdninger, der kan være nyttige for deres læreprocesser og sproglige kompetenceudvikling.

I det følgende gives der forslag til nogle aspekter af den pædagogiske tilrettelæggelse, der kan understøtte og bidrage til virkeliggørelsen af en sådan læringskultur (Pedersen 2021):

1. Klasserummets organisering

For at styrke kursisternes muligheder for at opnå kommunikativ kompetence til at klare hverdagens kommunikationssituationer er det afgørende, at undervisningens tilrettelæggelse giver mulighed for autentisk sproglig interaktion mellem kursister og lærer. Dette for at skabe læringsfællesskaber i klasserummet, som er grundlaget for udviklingen af kommunikativ kompetence, og som bidrager til, at sproglæringen sker i et trykt dialogisk miljø, som opmuntrer kursisterne til at være aktive, og som kan støtte deres udvikling af selvtillid som lærnere.

- a) kursisterne placeres således, at de har mulighed for at interagere med hinanden ud over interaktion med læreren
- b) kursisterne får mulighed for at skabe og indgå i et læringsfællesskab med hinanden (sociale fællesskaber er en betingelse for, at de kan bruge hinanden i deres sproglæring og blive selvstændige sproglærende)
- c) der bør være multimodale læringsressourcer til rådighed (f.eks. billeder, posters, tekster, digitale redskaber, logbog, artefakter fra hverdagslivet, kursisternes egne medbragte ting).

2. Behovsafdækning

Når kursisterne selv er med til at pege på behov for at klare bestemte situationer i hverdagslivet sprogligt, kan arbejdet med den kommunikative kompetence, det kræver, blive meningsfuld og motiverende. Ved at inddrage kommunikationssituationer, som ikke er kursistens umiddelbare behov, men alligevel meningsfulde, kan det bidrage til udvidelse af kursistens handlerum. Behovsafdækningen kan ske gennem deltagersamtaler, men også som en integreret del af sprogundervisningen, bl.a. med brug af fotos/video-/lydoptagelser og artefakter fra kursisternes hverdagsliv. Det foreslås derfor, at

- a) det bliver afklaret, hvad der er for kommunikationssituationer i hverdagslivet, der er vigtige for kursisterne
- b) der bliver arbejdet med at give kursisterne mulighed for at udvide deres umiddelbare behov til flere kommunikationssituationer.

3. Læringsopgaver

Læringskultur skabes gennem de interaktioner, der finder sted i et klasserum, og interaktionerne opstår gennem arbejdet med læringsopgaver. Læringsopgaver skal på den ene side tage udgangspunkt i kursisternes hverdagserfaringer og på den anden side bidrage til perspektivudvidelse i form af nye kognitive færdigheder, begreber og læringsstrategier. Det foreslås derfor, at der i undervisningen arbejdes med læringsopgaver, der:

- a) direkte relaterer sig til kursisternes hverdagsliv, herunder det sociale liv i klasserummet
- b) kan bidrage til forskellige former for interaktion, som gør kursisterne til aktive sproglærende
- c) giver kursisterne mulighed for at skabe et socialt læringsfællesskab

- d) gradvis bidrager til udviklingen af kursisternes kognitive færdigheder, deres begrebsverden og deres læringsstrategier.

4. Kontekstualisering

Det er afgørende, at der i begynderundervisningen gradvis arbejdes med forståelser af og begreber om sproglige forhold med udgangspunkt i konkrete og personlige situationer inden for kursisternes hverdagsliv – det gælder også i forbindelse med alfabetisering. Det foreslås derfor, at:

- a) der arbejdes med at sætte selv det mest basale sprog ind i en relevant og konkret hverdagskontekst
- b) undervisningen tager højde for, at kursisterne har brug for en viden om de kontekster, sproget indgår i (denne viden er nødvendig, for at sproget og sproglæringen giver mening for kursisterne)
- c) der skabes en læringskultur i klasserummet med interaktioner og sociale aktiviteter, der kan fungere som en autentisk kontekst for sproglæring.

5. Sprogligt fokus

Alfabetisering er med til at udvikle en metalingvistisk bevidsthed hos læreren. NLL-voksne kan f.eks. have vanskeligheder med at forstå enkeltord som led i en sproglig sekvens (fx en ytring), og det er derfor vigtigt, at sproglæreren har viden om, hvordan der mest hensigtsmæssigt sættes fokus på sprogets forside, herunder i forbindelse med undervisning af NLL-voksne. Det foreslås derfor, at der:

- a) som en del af den kommunikative sprogundervisning skal være fokus på sproglige forhold, som umiddelbart giver mening for kursisterne (f.eks. et centralt ordforråd, faste udtryk og vendinger, udtale)
- b) arbejdes med et relevant metasprogligt perspektiv, som kan bidrage til sproglig opmærksomhed (f.eks. forskelle og ligheder mellem det nye sprog og ens eget sprog).

6. Flersprogethed

Flersprogethed er en ressource, der kan udnyttes i andetsprogsundervisningen. I begynderundervisningen, hvor kursisterne endnu har begrænsede kompetencer på andetsproget, kan deres øvrige sproglige kompetencer være en genvej til fx forståelse og fælles afklaring af ords betydning, hvordan en opgave skal løses og viden om konteksten for kommunikationssituationer. Erfaringer med at være sprogbruger og lærer kan også formuleres på kursisternes egne sprog og derefter forsøges oversat til andetsproget. Det foreslås derfor, at kursisternes egne sprog hvis muligt bruges som en flersproget ressource i undervisningen (Holmen & Thise 2021).

7. Sproglæring uden for klasserummet

Det er vigtigt for kursisternes sproglæring, at de bliver opmærksomme på og kan udnytte kommunikation i deres hverdagsliv til at tilegne sig sproget. For at skabe et samspil mellem hverdagslivssituationer og sprogundervisningen kan kursisterne få små sprogopgaver med sig fra sprogundervisningen – f.eks. lægge mærke til, hvad kasseassistenten siger i supermarkedet, hvordan folk hilser på hinanden i forskellige sammenhænge – og tage deres sproglige iagttagelser med sig til bearbejdning i undervisningen. Det foreslås derfor, at:

- a) kursisterne får sproglige opgaver med sig, som de skal løse i hverdagssituationer (f.eks. hvordan hilsner man på hinanden om morgenen?)
- b) kursisterne får enkle læringsstrategier, som de kan benytte til at bruge hverdagssituationer til sproglæring.

7.4 Referencer

- Ardila, Alfredo et al. (2010). Illiteracy: The Neuropsychology of Cognition without Reading. I *Archives of Clinical Neuropsychology* 25. Oxford: Oxford University Press.
- Holmen, Anne & Helene Thise (2021). *Flere sprog i læringen. Translanguaging i praksis*. Samfundslitteratur.
- Pedersen, Michael Svendsen (2007): *På vej med sproget. Arbejde, livshistorie, sproglæring*. København: Ministeriet for Flygtninge, Indvandrere og Integration.
- Pedersen, Michael Svendsen (2021): Beskæftigelsesrettet andetsprogsundervisning – bidrag til et kritisk refleksionsrum for pædagogisk-didaktisk udvikling. I Kirilova, Marta & Dorte Lønsmann (red.). *Dansk på arbejde. Københavnerstudier i tosprogethed*. Københavns Universitet. Humanistisk Fakultet. Bind 83.
- Vedel, Hanne & Gitte Østergaard Nielsen (1999). Alfabetisering i dansk som andetsprog. I Holmen, Anne & Karen Lund. *Studier i dansk som andetsprog*. København: Akademisk Forlag.